

**A KISTELEKI KISTÉRSÉGBEN ÉLŐ GYERMEKEK, FIATALOK ÉS CSALÁDJAIK
HELYZETÉNEK, IGÉNYEINEK ÉS SZÜKSÉGLETEINEK FELMÉRÉSE.
„UTÁNKÖVETŐ KÉRDŐÍVES ADATFELVÉTEL A GYEREKES CSALÁDOK KÖRÉBEN”**

Szerzők:

Laki Ildikó (PhD)¹
Milton Friedman Egyetem (Magyarország)

Kocsis Péter Csaba (PhD)²
Debreceni Egyetem (Magyarország)

Lektorok:

Grajczár István (PhD, Habil.)
Milton Friedman Egyetem (Magyarország)

Tóbiás Kosár Silvia (PhD)
Selye János Egyetem (Szlovákia)

... és további két anonim lektor

Laki Ildikó és Kocsis Péter Csaba (2024): A Kisteleki kistérségben élő gyermekek, fiatalok és családjaik helyzetének, igényeinek és szükségleteinek felmérése. „Utánkövető kérdőíves adatfelvétel a gyerekes családok körében”. *Különleges Bánásmód Interdiszciplináris folyóirat*, 10. (4), 51-67.

DOI: <https://doi.org/10.18458/KB.2024.4.51>

Absztrakt

A hazai gyermekszegénység-kutatás több, mint egy évtizedes múltra tekint vissza. A szegénység, gyermekszegénység kérdése a hazai szociálpolitika egyik kiemelkedő kihívása, helyes kezelése, megfelelő szolgáltatások biztosítása mellett a szakpolitikai remények szerint csökkenthető, a szegénység újratermelődése. Az európai uniós csatlakozásunk óta kiemelt figyelem övezi a társadalmi integráció egyes területeit, így a hátrányos helyzetű térségek körét, a fejlesztendő járások problémáját, illetve a társadalmi különbségekből eredő sajátosságokat. A területi különbségekre és az ebből adódó szociális kihívásokra az egyik válasz a hátránykompenzáló szolgáltatások elindítása volt. Jelen tanulmányunkban a gyermekszegénység elleni programhoz kapcsolódó Kisteleki járás településeinek eredményeit mutatjuk be, néhány kiemelt aspektusból. Ez azért is tekinthető jelentősnek, mert egy korábbi, 2012-es felmérést ismételt adatfelvétele volt, több járás - Baktalórántházai, Bátorfyerenyei, Hegyháti, Hevesi, Kisteleki és Szécsényi – vonatkozásában.

Kulcsszavak: szegénység, gyermekszegénység, hátrányos helyzet,

Diszciplína: szociológia

¹ Laki Ildikó (PhD), Milton Friedman Egyetem (Magyarország). E-mail: b.laki.ildiko@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1907-7633>

² Kocsis Péter Csaba (PhD), Debreceni Egyetem. E-mail: kocsis.peter.csaba@ped.unideb.hu. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4648-1052>

Abstract

ASSESSING THE SITUATION, NEEDS AND REQUIREMENTS OF CHILDREN, YOUNG PEOPLE AND THEIR FAMILIES LIVING IN THE KISTELEK SUB-REGION. „FOLLOW- UP SURVEY OF FAMILIES WITH CHILDREN”

Poverty research in Hungary has more than a decade of experience. The issue of poverty and child poverty is one of the most prominent challenges of domestic social policy, and it is hoped that by addressing it correctly and providing appropriate services, it will be possible to reduce the recurrence of poverty. Since accession to the European Union, particular attention has been paid to specific areas of social inclusion, such as disadvantaged areas, the problem of districts to be developed and the specificities arising from social differences. One response to these territorial disparities and the resulting social challenges has been to launch services to compensate for disadvantages. In this study, we present the results of the Kistelek district municipalities of the Child Poverty Programme, with some highlighted aspects. It is also considered significant because it was a replication of an earlier survey in 2012, with data from several districts - Baktalórántházai, Bátorfyerenie, Hegyháti, Hevesi, Kistelek and Szécsényi.

Keywords: poverty, child poverty, disadvantage,

Discipline: sociology

Bevezetés

A Kisteleki járás 2013-ban jött létre Csongrád-Csanád vármegyében. Egy város (Kistelek) és 5 község tartozik hozzá. Lakosságának száma: 17 626 fő (Helységnévtár . – 2022.01.01). Az 1.táblázatban foglaltuk össze az egyes települések lakosságát, valamint az egyes településeken található lakások számát.

1. táblázat. A térség településeinek adatai. Forrás: Helységnévtár, 2022.

2022.01.01- állás szerint	Lakosság szám	Lakások száma
Kistelek	7056	3423
Balástya	3301	1899
Baks	1950	868
Csengele	1832	970
Pusztaszer	1361	752
Ópusztaszer	2126	896

Kistelek korábban soha nem volt járási székhely, bár szolgabírói kirendeltség működött itt a 20.

század első felében (I1). A kutatás idején rendelkezésre álló nemzetiségi adatok szerint (2011-es Népszámlálási adatok) a magyar nemzetiség mellett 4,8%-os a más nemzetiséghez tartozók együttes aránya. Ezen belül egy százalék feletti arányban a román (1,3%) és a roma/cigány nemzetiség (2,8%) vallotta magát valamely nemzetiséghez tartozónak. A nem kívánt válaszolni kategória településenként 5,3% és 31% között mozgott. (KSH, 2011)

A kutatás körülményei és ideje

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat, a Társadalmi Esélyteremtési Főigazgatósággal (TEF) és különösen a Társadalomtudományi Kutatóközponttal (TK), mint az EFOP-1.4.1-15-2016-00001 „Integrált gyermekprogramok szakmai támogatása” című kiemelt projekt további konzorciumi tagjaival együttműködve e projekthez kapcsolódóan „Utánkövető kérdőíves adatfelvétel a gyerekes családok körében” kutatótábori kutatásokat végzett 6 járásban 2023 július és szeptember között, amely a

korábbi kutatási módszertan alapján készült. (Bauer, 2013)

A 2023. évi utánkövető méréseket - a korábbi évekhez hasonlóan - 10-30 fős felsőoktatási hallgatói kutatótáborok keretében kerültek megvalósításra, együttműködve - egyebek között - az ELTE TáTK, a Milton Friedman Egyetem, a Miskolci Egyetem, a Debreceni Egyetem szociális munka, szociológia tanszékeivel. Az egyes járásokban kb. 300 háztartás felkeresése történt meg, ahol a háztartás kérdőív mellett minden gyermekről gyermekkérdőív is kitöltésre kerül. A Kisteleki járásban a Milton Friedman Egyetem oktatói és hallgatói vettek részt.

A kutatás kérdőíve

Az adatfelvétel során mintába került családok esetében elsőként a Háztartás kérdőívet vettük fel, a háztartásban élő személyek neméről, életkoráról, iskolázottságáról, a család formájáról, illetve szerkezetéről, a gazdasági aktivitásukról, jövedelmi viszonyaikról, valamint a segélyekhez, támogatásokhoz való hozzáférésről.

A Háztartás kérdőív felvételét követően minden háztartásban élő gyermekről is készült egy – Gyermek kérdőív –, melynek célja volt feltérképezni a családban élő összes gyermeknél többek között az alábbi témaköröket: óvodai, iskolai jellemzők, különös tekintettel a sajátosságokra, a számítógép- és internethasználatra, a gyermek-szülő kapcsolataira, valamint mindkét kérdőív esetében fontos kérdéskör volt a Gyermekszegénység program szolgáltatásainak ismertsége és igénybevétele.

A kérdőív többségében a korábbi, 2013-as kérdőív kérdéseit tartalmazta, azzal a különbséggel, hogy az egészségi állapotra vonatkozó adatok helyett a sértetté válásra, valamint az internethasználatra vonatkozó kérdések kerültek be. A kérdések nagy átfedést mutattak tehát a korábbi kérdőívvel.

A vizsgálati minta

A kutatás mintáját a megbízók által megküldött címlista tartalmazta, ez a 2011-es Népszámlálás adatain alapult. A címjegyzék és a lekérdezés között eltelt időszak eredményeként a címlista mellett szükséges volt további pótcímeket is bevonni a mintába. A lekérdezés tényleges adatait tartalmazza a 2. táblázat. Az előzetesen tervezett mintavételhez képest Balástyán volt a legnagyobb eltérés, meg kell jegyeznünk, hogy ezen a településen volt a lekérdezéssel kapcsolatban a legnagyobb elutasítás is.

2. táblázat. Megkérdezettek települések, mintaszám és pótmintaszám (db). Forrás: Szerzők.

Település	Minta (db)	Pótminta (db)
Baks	30	11
Balástya	10	27
Csengele	17	20
Kistelek	38	17
Ópusztaszer	12	10
Pusztaszer	16	9

Eredmények

Megkérdezett háztartások - alapadatok

A lekérdezés során 217 fő töltötte ki a kérdőívet, településen élő gyermekesek arányának figyelembevétele mellett. A térség egyetlen városi rangú települése, Kistelek, míg a többi település községi ranggal rendelkezik. A nemzetiségi megoszlás vonatkozásában fontos megemlíteni, hogy legnagyobb arányban a járás települései közül Bakson volt a legnagyobb a magukat romának vallók aránya, ezen a településen található a járás legkiterjedtebb szegregátuma is (Mária telep). (OSzK – 2011)

A 3. táblázatban a megkérdezettek számának százalékos megoszlását közöljük településenként.

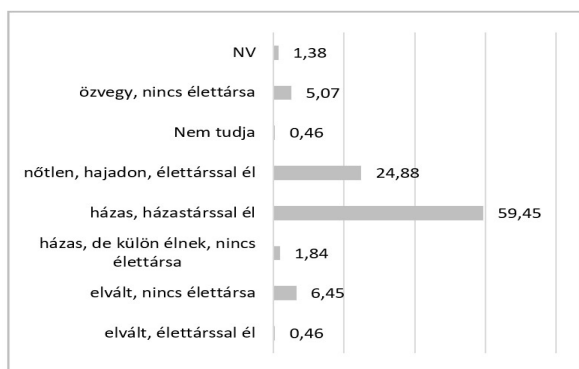
3. táblázat. Megkérdezettek aránya településenként (%-os arány, N:217). Forrás: Szerzők.

Település	A minta százalékos aránya (%)
Baks	18,89
Balástya	17,05
Csengele	17,05
Ópusztaszer	10,14
Pusztaszer	11,52
Kistelek	25,35
	100

Demográfiai jellemzők

A településeken megkérdezettek több mint fele (59,45%) házasságban, illetve házastárral él és csak ¼-e él nőtlenül, hajadonon vagy élettársi kapcsolatban. (1. ábra)

1. ábra. Megkérdezettek családi státusza (%-os arány, N:217). Forrás: „Utánkövető kérdőíves adatfelvétel a gyerekes családok körében” című kutatás. Kocsis és Laki, 2023.

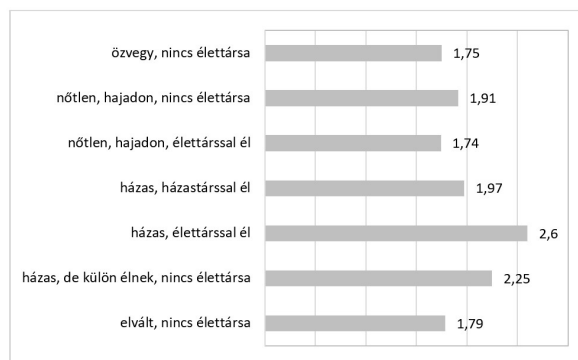


Az egyedülállók esetében elmondható, hogy özvegyként, elváltként élettárs nélkül 11,52%-a él, elsősorban az idősebb generáció köréből kikerülve. Gyakori a második vagy harmadik házasság, mely magával hozhatta a további gyermekvállalást is.

A gyermeket nevelő családokat családi állapot szerint vizsgálva azt láthatjuk (2. ábra), hogy a legmagasabb gyermekszám a házas, élettárral élő szülők esetében volt a legmagasabb, 2,6. Ugyancsak

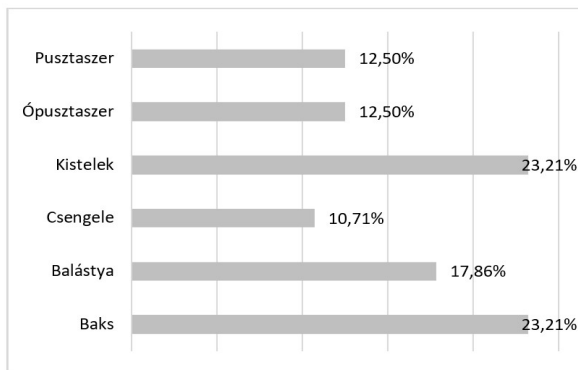
kettő felett volt az átlag a házas, de egymástól külön élő kategória esetében, itt az átlag 2,25 fő volt, míg a házas, házastárral élők esetében 1,97 volt az átlag.

2. ábra. Átlagos gyermekszám családi állapot szerint (N:217). Forrás: „Utánkövető kérdőíves adatfelvétel a gyerekes családok körében” című kutatás. Kocsis és Laki, 2023.



A mintában összesen 56 olyan család volt, ahol három vagy ettől több gyermeket neveltek. A vizsgált járás települései között nagyobb arányan voltak ilyen családok Kisteleken és Bakson, mindkét település esetében a járáson belüli többgyermekes családok közül közel negyede-negyede található a két településen. (3. ábra)

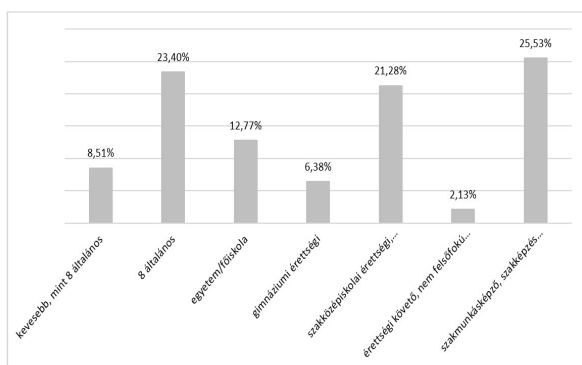
3. ábra. A három vagy több gyermeket nevelő háztartások megoszlása településenként (N:217). Forrás: „Utánkövető kérdőíves adatfelvétel a gyerekes családok körében” című kutatás. Kocsis és Laki, 2023.



Kistelek esetében a nagyobb lélekszámot tudhatjuk a magasabb arány között, míg Baks ese-tében a településen található szegregátum adhat magyarázatot a magasabb arányra.

A három vagy több gyermeket nevelők iskolai végzettség szerinti megoszlását vizsgálva (4. ábra) a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők közel a kérdésre választ adók harmadát jelentik (8,51 és 23,4%). Látható azonban az is, hogy a középfokú végzettséggel rendelkezők is közel hasonló arányban ugyancsak három vagy több gyermeket nevelnek, a szakmunkás, valamint a középiskolai végzettséggel rendelkezők majdnem a válaszadók felét tették ki (25,53, 21,28 és 2,13%).

4. ábra. Megkérdezettek iskolai végzettsége (%-os arány, N:56). Forrás: „Utánkövető kérdőíves adatfelvétel a gyerekes családok körében” című kutatás. Kocsis és Laki, 2023.



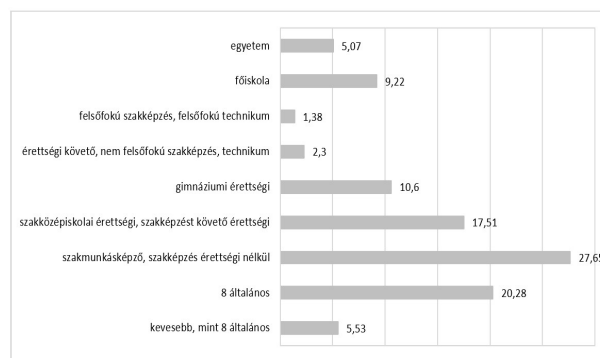
A gimnáziumi érettséggel rendelkezők esetében már csökkent az arány (6,38%), míg a felsőfokú végzettséggel rendelkezők esetében (főiskola, egyetem) a válaszadók közel nyolcada nevelt három vagy ettől több gyermeket.

Iskolai végzettség

Az iskolai végzettséget tekintve (5. ábra) a kistérségi megkérdezettek szakiskolai, szakmunkás végzettséggel rendelkeznek (60 fő – 27,65%), illetve

8 általánossal (44 fő – 20,28%) rendelkezik, ez összességében a válaszadók szinte fele.

5. ábra. Megkérdezettek iskolai végzettsége (%-os arány, N:217). Forrás: „Utánkövető kérdőíves adatfelvétel a gyerekes családok körében” című kutatás. Kocsis és Laki, 2023.



Szakközépiskolai és gimnáziumi érettséggel 28,1%, azaz 61 fő rendelkezik. A diplomás; főiskolai és egyetemi végzettséggel rendelkező (14,29% - 31 fő) válaszadók közül ugyanakkor több esetben megkezdett doktori képzésben résztvevő is felfedezhető.

Az iskolai végzettség a válaszadók és a 17 évnél idősebb gyermekek vonatkozásában eltérő települési jellemzőket mutatnak. A teljes népesség vonatkozásában Bakson a legmagasabb azoknak az aránya, akik kevesebb, mint 8 általános iskolai végzettséggel, vagy 8 általános iskolával rendelkeznek. Ez a település teljes lakosságának több, mint 5 %-a. A teljes lakossághoz viszonyítva Balástya, Csengele és Pusztaszer esetében volt tapasztalható, hogy 1 százalék feletti volt a 8 általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya, de nem érte el a másfél százalékot (1,25-1,36 között szórt).

A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya, a település teljes lakosságához viszonyítva Csengelén volt a legmagasabb, itt egyetemi vagy főiskolai végzettséggel 1,75% rendelkezett, míg a járás többi településén ez az arány 1% alatt maradt. Bakson a

válaszadók között nem volt ilyen végzettséggel rendelkező, a többi településen 0,22 és 0,8% között volt az arány. A szakmunkás végzettséggel rendelkezők aránya ugyanezen összevetésben Pusztaszeren volt a legmagasabb (2,65%), Bakson (2,31%), Csengelén (1,47%), míg a többi településen 1% körüli vagy az alatti értéket mutatott.

A válaszadók közül 37 fő nyilatkozott a roma nemzetiséghez való tartozásáról is. A válaszok települési megoszlása azt mutatja, hogy a szegregátummal is rendelkező Bakson volt a legmagasabb arány (62,16%, 23 fő), ezt követte Kistelek (16,22%, 6 fő), majd Balástya (13,51%, 5 fő), Csengele (5,42%, 2 fő) és Pusztaszer (2,7%, 1 fő), míg Ópusztaszeren a roma közösséghez való tartozásról nem nyilatkozott egyetlen megkérdezett sem.

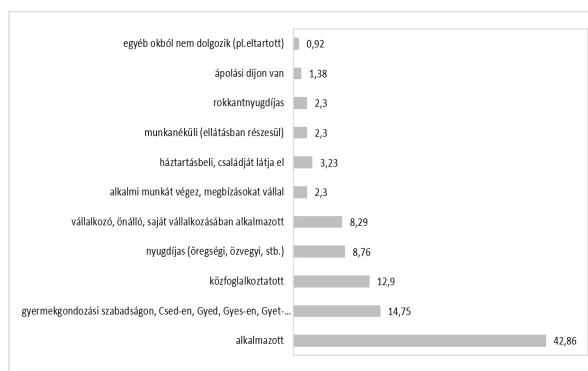
A magukat romának vallók iskolai végzettségének települési megoszlásának vonatkozásában 33 fő adott értékelhető választ. Ezek Bakson 1 fő rendelkezett érettségivel, 8 fő szakmunkás végzettséggel, 7 fő általános iskolai végzettséggel, míg 6 fő kevesebb, mint 8 általános iskolai végzettséggel. Balástya esetében 3 fő szakmunkás, míg egy fő 8 általános iskolai végzettséggel rendelkezett, Csengelén egy-egy fő rendelkezett szakmunkás és 8 általános iskolai végzettséggel, Kisteleken 1 fő általános iskolai, míg 3 fő ennél kevesebb végzettséggel, Pusztaszer esetében pedig egy fő nyilatkozott szakmunkás végzettségéről. A kérdőív adatai alapján Baks esetében beszélhetünk népesebb roma közösségről, valamint ezen a településen láthatjuk, hogy a romák iskolai végzettségében magasabban reprezentáltak a legfeljebb 8 általános vagy ez alatti végzettséggel rendelkezők.

Foglalkoztatás

A térségben a foglalkoztatottak (6.sz. ábra) döntő többségben az alkalmazotti körből kerülnek ki (42,86% - 93 fő). A kutatás szempontjából nem elhanyagolandó csoportot alkotott a gyermekgondozási segélyen lévők köre is, mely 14,75%-os arányt képviselt a válaszadói körből. A korábban

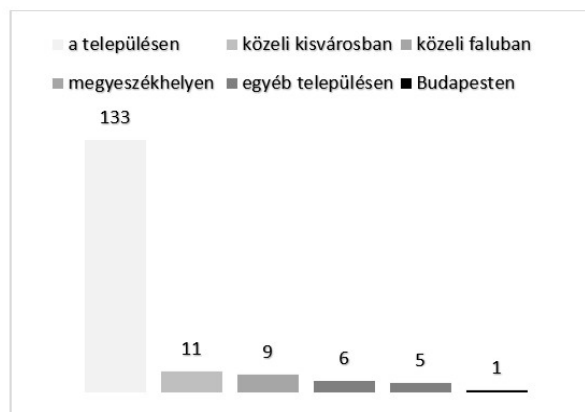
népszerűnek számító közfoglalkoztatottság egy-egy település esetében továbbra is a megélhetés egyik biztos pillére, mely a megkérdezettek esetében 12,9%-os arányt, azaz 28 főt tett ki. A vállalkozói réteg és a nyugdíjas lét említését szinte azonos számarányban jelenítették meg a válaszadók.

6. ábra- *Megkérdezettek foglalkoztatottsági típusa (%-os arány, N:217). Forrás: „Utánkövető kérdőíves adatfelvétel a gyerekes családok körében” című kutatás. Kocsis és Laki, 2023.*



A megkérdezett munkavállalók többsége helyben dolgozik (133 fő; 80,61%), illetve a közeli faluban vagy kisvárosban (11 fő, 6,6%, és 9 fő, 5,4%). (7.ábra)

7.ábra: *A megkérdezettek foglalkoztatottsága (fő, N:165). Forrás: „Utánkövető kérdőíves adatfelvétel a gyerekes családok körében” című kutatás. Kocsis és Laki, 2023.*



Lakások, ingatlanok – tulajdonviszonyok és társadalmi miliő

Az életminőség és a lakókörülmények között szoros kapcsolat áll fenn. A lakókörülmények, mint például a lakás minősége, a környezet és a szomszédok jellege, valamint az infrastruktúra és a közösségi szolgáltatások hozzájárulnak az emberek életminőségéhez. Jó lakókörnyezet elősegítheti az egészséget, a boldogságot és a biztonságot, míg rossz körülmények között élve az egyének fizikailag és mentálisan is szenvedhetnek. A szegénység gyakran olyan lakhatási körülményekhez vezet, amelyek alapvető szükségletek hiányát jelentik, és negatívan befolyásolják az életminőséget és az egészségi állapotot.

A vizsgált kistérségben a lakosok jellemzően tulajdonosi jogcímen élnek az ingatlanokban. Néhányan vannak azok, akik magánszemélytől (3%), illetve az önkormányzattól (2%) bérlik. (8. ábra)

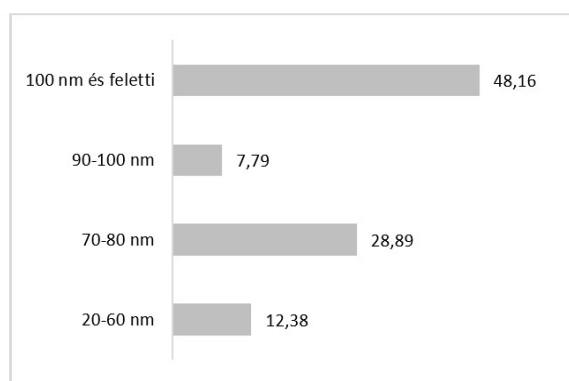
8. ábra. A lakásban élés jogcíme (fő, N:218). Forrás: „Utánkövető kérdőíves adatfelvétel a gyerekes családok körében” című kutatás. Kocsis és Laki, 2023.



A lakások nagyságát tekintve (9. ábra) a kistérségben élő válaszadók közel fele (48,16%) 100 nm feletti ingatlanban él, és közel egyharmada (28,89%) 70-80 nm-es épületben. Ez a minta szinte megegyezik a Magyarország egészére jellemző lakó- és életkörülmények területi jellemzőivel. (12)

Az ingatlanok csupán alig négy százaléka volt egyszobás ingatlan, többnyire – 65%-ban – 2-4 szobás ingatlanokban éltek, amely a terület rurális építészeti jellemzőinek tudható be, a lakások mellett kisebb-nagyobb gazdasági épületek is találhatóak.

9. ábra. Lakás-alapterület (%-os megoszlás, N:217). Forrás: „Utánkövető kérdőíves adatfelvétel a gyerekes családok körében” című kutatás. Kocsis és Laki, 2023.



A lakások alapvető infrastrukturális ellátottsága során a háztartások szinte mindegyikében megtalálható a konyha, csupán két esetben nyilatkoztak ennek hiányáról. A lakások túlnyomó többsége rendelkezik fürdőszobával és vízöblítéses WC-vel is, ezek hiányáról a fürdőszoba esetében 7, míg a WC esetében 5 háztartásban nyilatkoztak a válaszadók. Az alapvető higiénés körülmények biztosítása a kérdezett lakások vonatkozásában biztosítottak, a meglévő, de nem működő fürdőszoba 11 esetben, míg a használható vízöblítéses WC 3 esetben nem állt rendelkezésre. A lakások, házak 95,41%-ban hálózati vízvezetékéről érik el a vizet, 4,59%-ban nincs vezeték víz közvetlen elérhető formában, a kertből, továbbá a saját udvarról kerül be víz a lakás különböző szegmenseibe, ez a jellemző a települések kiterjedt tanyavilágának tudható be. Az ingatlanok állapota és környéke többnyire élhető, néhány esetben beázik a tető (23%-ban), korhadt az ablakkeret, a padlózat (27%), illetve igen

gyakori a szemétszállítás hiánya (42%). Ez utóbbi szintén a települések környékére, valamint a tanyavilágra jellemző.

Az ingatlanokhoz nagy arányban kapcsolódik kert is, ennek hiányáról a háztartások alig egyötöde számolt be. A kerttel rendelkező háztartások esetében azt tapasztaltuk, hogy a válaszadók közel kétharmada nem termeszt benne zöldséget (63,9%), vagy gyümölcsöt (60%), valamint nem jellemző a haszonállat-tartás sem (62,6%).

A lakhatási problémák valamelyikéről (4.táblázat) a válaszadók hetede-tizede nyilatkozott. A teljes mintát megbontva a magukat romának vallók és magukat romának nem vallók csoportjára, akkor azt látjuk, hogy az ingatlanokkal kapcsolatos problémák a magukat romának vallók esetében jellemzően magasabb arányban vannak jelen. Így a lakásoknál jelentkező tetőbeázás a magukat romának vallók esetében öt és félszerese, mint a nem ebbe a csoportba tartozók esetében. Kisebb arányú, de hasonló tendencia figyelhető meg a nedves falak és padlózat esetében, valamint az elavult nyílás-

zárókkal kapcsolatban egyaránt. A lakások világsága ugyancsak a roma háztartásokban kedvezőtlenebb.

A lakókörnyezet zajterhelése, amely a szomszédoktól vagy az utcáról szűrődik be, a roma mintában a mindennapi élet során közel a válaszadók ötödénél jelentkezett, ez a nem roma mintában alacsonyabb, ott a válaszadók közel tizede említette ezt problémaként.

A bűnözés, erőszak, vandalizmus ugyancsak a roma háztartásokban fordul elő nagyobb arányban tapasztalatként, ez a háztartások több mint negyédénél problémaként jelentkezett, míg a nem roma háztartások esetében ez az arány nem érte el a válaszadók tizedét.

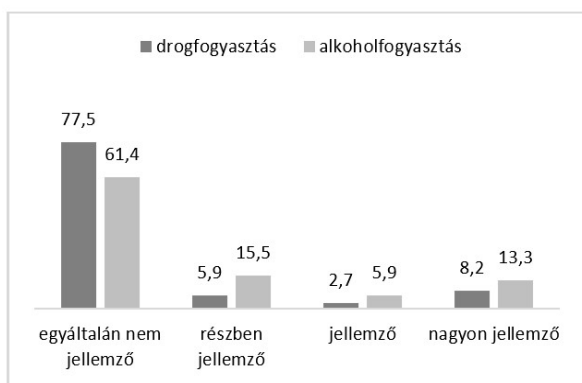
A szemétszállítás vonatkozásában nem látunk lényeges különbséget, ez, mint kötelező közszolgáltatás biztosított a roma háztartások számára is. Meg kell jegyeznünk, hogy a teljes mintában jelentkező magasnak tekinthető átlag, szintén a településszerkezetet jellemző kiterjedt tanyás háztartásoknak tudható be, ahol ez a szolgáltatás nem biztosítható.

4. táblázat. Lakhatási problémák. Forrás: „Utánkövető kérdőíves adatfelvétel a gyerekes családok körében” című kutatás. Kocsis és Laki, 2023.

	Teljes minta	Roma minta	Nem roma minta
Beázik a tető?	14,7%	44,4%	8,84%
Nedves a padlózat, a falak?	14,2%	33,3%	10,50%
Korhad az ablakkeret, a padlózat?	16,6%	44,4%	11,05%
Nincs elég fény, a lakás túl sötét?	9,2%	33,3%	4,42%
Zajosak a szomszédok vagy nagy zaj szűrődik be az utcáról?	12,4%	19,4%	11,05%
Bűnözés, erőszak, vandalizmus a környéken?	12,9%	27,8%	9,94%
Nincs szemétszállítás	17,5%	16,6%	17,6%

Az alkoholizmus és a droghasználat (10. ábra) társadalmi hatásai jelentős kihívásokat jelentenek az integrációra és a társadalmi befogadásra nézve.

10. ábra. Mennyire jellemző a drog- és az alkoholfogyasztás a településeken? (%-os megoszlás, N:217). Forrás: „Utánkövető kérdőíves adatfelvétel a gyerekes családok körében” című kutatás. Kocsis és Laki, 2023.



Az ilyen problémákkal küzdő egyének gyakran szembesülnek számos nehézséggel, amelyek gátolhatják őket abban, hogy teljes mértékben részt vegyenek a társadalomban. A vizsgált településeken élők körében az alkoholfogyasztás (N217/13,3%) gyakoribb, mint a drog használata (N217/8,2%). Utóbbi válaszok előfordulása legnagyobb arányban Bakson jelent meg. A települések szegregátumában ez még jobban kimutatható, bár a válaszadások során ez nem karakterizálódott, inkább a személyes benyomás, a terepen történő kutatás során volt tapasztalható.

Az alkoholfogyasztást és az alkoholhasználatot e településeken is számos tényező befolyásolhatja, beleértve a helyi közösség szokásait, az elérhető szabadidős tevékenységeket és az életmód különbözőségeit. Az alkoholfogyasztással kapcsolatban már csak a válaszadók 62%-a gondolta úgy, hogy nem jellemző a lakókörnyezetben, a válaszadók ötöde érzékelte ezt a devianciát a környezetében és több mint nyolcaduk nagyon jellemzőnek vélte ezt,

vagyis a válaszadók több mint harmada szerint tapasztalható az alkoholfogyasztás a lakókörnyezetükben. A települések közötti megoszlás ugyancsak Baks esetében volt a legmagasabb.

A településeken élők 94%-a jelezte, hogy még nem fordult elő vele, hogy bűncselekmény áldozatává vált volna. Attól azonban a válaszadók ¼-nél többen félnek (27,5%), hogy bűncselekmény áldozatává váljanak. Ilyennek tekinthető a lopás, a rablás vagy a betörés és az erőszak/szexuális zaklatás négyes egysége.

A háztartások jövedelmi helyzete

A családok jövedelme eltérő skálán mozog, függ attól, hogy a válaszadók állandó vagy ideiglenesen dolgoznak, a másod- és harmadállástól, a gyermekek számától és életkorától, valamint attól, hogy költségtételeik vannak havi szinten.

A térség lakói pontatlan válaszokat adtak arra vonatkozóan, hogy milyen költségtételeik vannak, így csak következtetni lehet az egyes tételekből az összjövedelemre, bevételre. A háztartások jövedelmi helyzete széles tartományban mozgott. 150 ezer forintos havi jövedelem csupán hat háztartásban volt jellemző, a háztartások havi bevétele legnagyobb arányban 300 ezer forint volt havonta, néhány esetben kimagasló jövedelemmel, havi egymillió forinttal is találkoztunk. A háztartás bevételei rendszerint alkalmazotti foglalkoztatási viszonyból származtak, vagyis a válaszadók döntő többsége rendelkezett havi keresettel. A jövedelmeket a szociális transzferjövedelmek egészítették ki, a családok ötöde kapott GyES-t vagy GyED-et, míg családi pótlékot a megkérdezett családok 70%-a, további ellátási formák esetében minimális, 5-10 közötti válaszok érkeztek, rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben a családok majdnem ötöde részesült.

A családok kiadásai között az alapvető szolgáltatások díjai szerepelnek. Az elektromos áram, majdnem minden család esetében jelentkezett, itt a

szórás 2500 és 80 ezer forint között változott. Utóbbi esetében meg kell jegyeznünk, hogy a háztáji gazdaság energiafogyasztása sejthető a háttérben. Víz és csatornadíj értelemszerűen azokban a háztartásokban realizálódott kiadásként, ahol volt vezetékves víz, ez a megkérdezett háztartások közel háromnegyedében elérhető volt. A fűtés költségeit a családok jellemzően 50 ezer forint alatti összegre becsülték, bár e fölött is volt becsült összeg, de számuk elenyésző, vélhetően ugyancsak a háztáji gazdálkodással hozható összefüggésbe. Gázpalack felhasználás a válaszadók 40%-ánál jelentkező költségként, jellemzően havi egy gázpalack felhasználása jellemezte ezeket a háztartásokat, a gázpalackot főzésre használták. A háztartások ugyancsak háromnegyedénél a szemétszállítás terheli még a családok kiadásait, valamint ezt meghaladó arányban költenek mobiltelefonra, internetre és televízió előfizetésre.

A háztartások felszereltségét vizsgálva a telefon, a színes televízió, valamint a mosógép majdnem minden háztartásban megtalálható, ahol ennek hiányáról nyilatkoztak a válaszadók, ott inkább tudatos döntés és nem az anyagiak hiánya került megjelölésre. A gépkocsi esetében már alacsonyabb arányokkal találkozunk, de ebben az esetben is a háztartások 70%-a nyilatkozott a gépkocsi meglétéről. Ebben az esetben már jellemzően az anyagiak hiánya került megnevezésre, ide tartozott a háztartások mintegy 15%-a.

Az anyagi deprivációról is képet adó kérdések esetében azonban már kicsit árnyaltabb képet kapunk. Míg az alapvető eszközök a mindennapi élethez és szabadidős tevékenységekhez elengedhetetlennek tűnnek, az elhasznált bútorok cseréje már csak válaszadók alig több mint felénél volt reális lehetőség, 47%-nál anyagi okok miatt ez nem lehetséges. Az elhasznált ruházat cseréjénél ez az arány még nagyobb volt, az új ruha vásárlása a válaszadók ötödénél jelent problémát, nem engedheti meg magának anyagi okokból. A társadalmi kapcsolatok ápolására ugyancsak fordítanak a

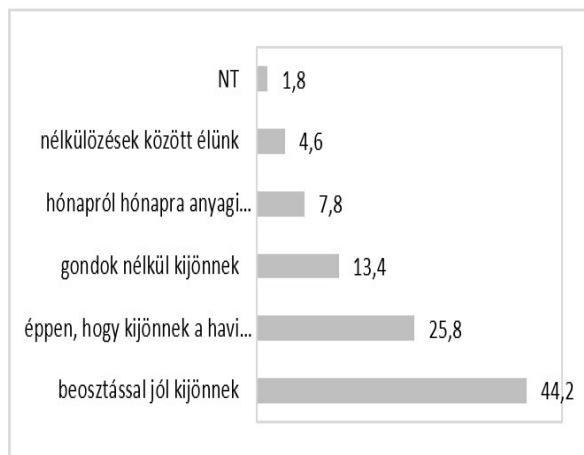
megkérdezettek, de itt is a válaszadók 16%-ánál volt tapasztalható, hogy nem engedheti meg magának a havi egy alkalommal történő vendéglátást. Ahogyan láttuk, a televízió szinte minden háztartásban megtalálható volt, ez jelentheti a szabadidő eltöltésének jellemző módját, mert a válaszadók közel harmada nem engedhet meg magának olyan szabadidős tevékenységet, amely anyagi forrásokat igényelne. Hasonló arányban jelennek meg azok a válaszadók, akik hetente nem engedhetik meg maguknak azt, hogy kisebb összeget költsenek magukra. Megfelelő lábbalival minden válaszadó rendelkezett, valamint internet-hozzáféréssel is a családok döntő többsége számára biztosított volt.

A családok mindennapjaiban, ahol 18 éven aluli gyermek van, és minél több gyerek van, annál inkább megjelenhet a szegénység. A megkérdezett háztartások egyike sem merte azt mondani, hogy ők biztos anyagi alapokon állnak, annak ellenére, hogy a jól beosztott fizetéseik talán elegendőek a havi megélhetésre.

Arra a szubjektív kérdésre, melyben azt kérdeztük, hogy Ön mit mondana jelenleg Önök...teljes mértékben szegények, bizonyos értelemben szegények, vagy nem szegények, a válaszadók 44,9%-a azt jelezte, hogy bizonyos értelemben szegények és 13,7%-a pedig, hogy teljesen szegények, ők napról napra élnek. Az anyagi helyzetre vonatkozó kérdések mentén a meglévő jövedelem felhasználására irányult az, hogy milyen szinten, takarékoskodással tudják biztosítani a havonkénti megélhetést. A 11. ábrából látható, hogy a kérdésre néhány fő nem tudott választ adni, a válaszadók többsége, majdnem fele (44,2%) megfelelő beosztással, tervezéssel biztosítani tudja a szükséges kiadásokat.

A válaszadók negyede (25,8%) már éppen csak finanszírozni tudja havi jövedelméből a kiadásokat, míg gondok nélkül és súlyos anyagi problémák között a válaszadók közel azonos arányban voltak érintettek. Előbbi esetében 13,4%, míg az anyagi gondokkal és nélkülözésben élők 12,4%-ban voltak jelen a válaszadók között.

11. ábra. Hogy érzi Önök... (N:217, fő). Forrás: „Utánkövető kérdőíves adatfelvétel a gyerekes családok körében” című kutatás. Kocsis és Laki, 2023.



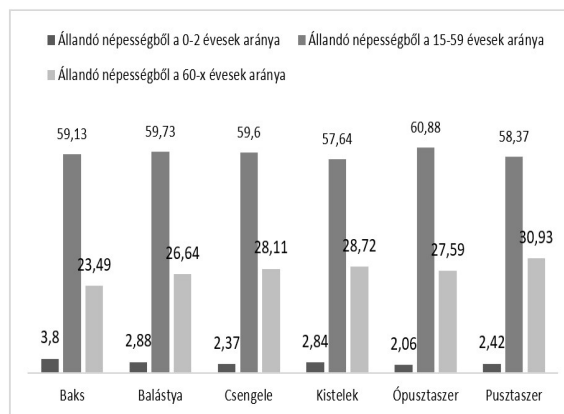
Az anyagi helyzet romlása az elmúlt években volt tapasztalható, itt a COVID járvány és az azzal párhuzamosan megjelenő foglalkoztatási és inflációs problémák egyaránt okként voltak jelen. Talán az elmúlt évek tapasztalatára alapozva a válaszadók a jövő tekintetében borúlátók voltak, úgy gondolták, hogy anyagi helyzetük a jövőben sem lesz jobb, sőt várakozásaik szerint romlik majd.

Gyermekkérdőív

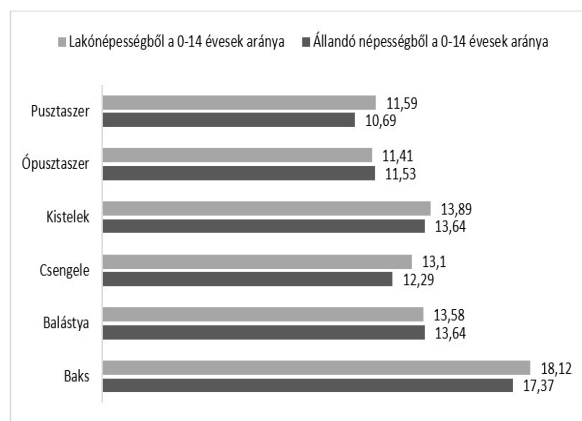
Demográfiai jellemzők

A gyermekek életkori megoszlása a kistérségben (12. – 13. ábra) a gyermekszámnak az országos trendnél – ahogy a korábbi kutatás esetében is megjelent – csökkenést mutat. 2022-ben a kistérség településein közel azonos arányszámot mutat a 0-2 évesek aránya, hasonlóan a 0-14 évesek korosztálya

12. ábra. Korcsoport arány a Kistérség településein 2022 (%-os megoszlás). Forrás: „Utánkövető kérdőíves adatfelvétel a gyerekes családok körében” című kutatás. Kocsis és Laki, 2023.

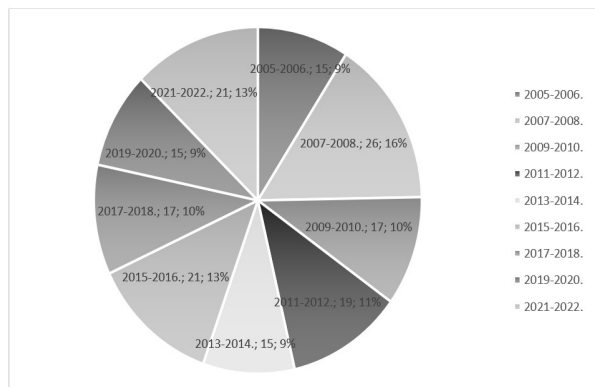


13. ábra. 0-14 évesek aránya a Kistérség településein 2022 (%-os megoszlás). Forrás: „Utánkövető kérdőíves adatfelvétel a gyerekes családok körében” című kutatás. Kocsis és Laki, 2023.



A kistérségi megkérdezett háztartások esetében (N: 217) 167 gyerek él (14. ábra), melyek korosztályi megoszlása két évet összevontan szinte azonos számarányt mutat.

14. ábra. A megkérdezettek gyermekeinek születési éve (fő/két év). Forrás: „Utánkövető kérdőíves adatfelvétel a gyerekes családok körében” című kutatás. Kocsis és Laki, 2023.



A gyermek születésével kapcsolatosan a válaszadók minden esetben apró részletre emlékeztek. A születési súlyok pontossága szinte 100%-os volt. A gyerekek 26,9%-a született 3000 g alatti súllyal, 0,1% (2 fő) 2000 g alatt, illetve a gyerekek 73%-a 3000 g feletti súllyal.

A gyermekek jövőjét befolyásoló sajátosságok nem csak az oktatási, de a mindennapi életben is fontos szerepet játszanak, hasonlóan érzékelve a vizsgált kistérségi helyzetben is. A kistételepüléseken élő szülők gyakran különleges kihívásokkal szembesülhetnek az életkörülményeik és a környezetük sajátosságai miatt. A sajátos nevelési igény a vizsgált térségben is jelen van, ez gyakran megnehezíti az oktatásban való részvételüket, a jövőjük alakulását. A megkérdezettek gyermekei közül 59,8% járt/jár bölcsődébe, 39,5%-a nem és egy fő nem tudott válaszolni erre a kérdésre. Biztos Kezdet Gyerekházba 25,7%, azaz 43 fő járt, dominánsan 2 éves kora körül.

A "sajátos nevelési igény" kifejezés olyan gyerekek vagy diákok csoportját jelöli, akik egyéni oktatási igényekkel rendelkeznek az átlagostól eltérő fejlődési ütemű, fizikai vagy mentális képességeik, viselkedési problémáik vagy tanulási

nehézségeik miatt. Az ilyen gyerekek vagy diákok gyakran különleges figyelmet, támogatást és oktatási stratégiákat igényelnek az oktatási intézményekben. Ez a vizsgált területen lévő iskolák esetében nem, vagy csak nehezen tud érvényre jutni. A megkérdezett háztartások esetében a gyerekek 10,7%-a BTMN-es, 14,3% pedig SNI-s szakértői véleménnyel rendelkezik.

5. táblázat. BTMN-gel küzdő és SNI gyerekek száma (fő). Forrás: „Utánkövető kérdőíves adatfelvétel a gyerekes családok körében” című kutatás. Kocsis és Laki, 2023.

	Számuk/fő	NT/fő
BTMN	18	3
SNI	24	4

A fejlesztések igénybevétele sok esetben attól függ, hogy helyben van-e fejlesztő. A térség kistételepüléseinek mindegyikére a nagyobb, sok esetben távoli városokból érkeznek gyógypedagógusok, vagy a szülőknek kell vinniük gyermekeiket, így a fejlesztések jelentős hányada hiányosan, nem, illetve csak részben valósulnak meg.

A fejlesztésre járó gyerekek fejlesztő tornát, logopédiai fejlesztést, pszichológust, valamint a korrepetálás jellegű fejlesztést veszik leginkább igénybe. Életkorukat tekintve az első életévtől 12 éves korig egyaránt jelen vannak a fejlesztői rendszerben. A fejlesztésben érintett gyerekek az 1-8 éves kor közötti életév szerint 2 és 11 fő között változnak, legmagasabb az 5 évesek (11 fő), míg legalacsonyabb a 4 évesek (2 fő) körében volt a kérdéses időpontjában.

Kultúra – mindennapok

A térségben élő kisgyerekek integrációjának megvalósulásához elengedhetetlen a kulturális lemaradásban való segítségnyújtás, valamint azok a törekvések, amelyek a család, az iskola és a szabadidőre épülő intézményekkel együtt valósítanak meg.

Az egyéni olvasási szokások gyakran függenek az egyén olvasási céloktól és érdeklődési körétől. Néhányan azért olvasnak, hogy tanuljanak vagy tájékozódjanak, míg mások szórakozás vagy kikapcsolódás céljából olvasnak. A 0-9 éves korosztály vonatkozásában a térség településein élő családok összességében fontosnak tartják gyermekeik kulturális fejlesztését.

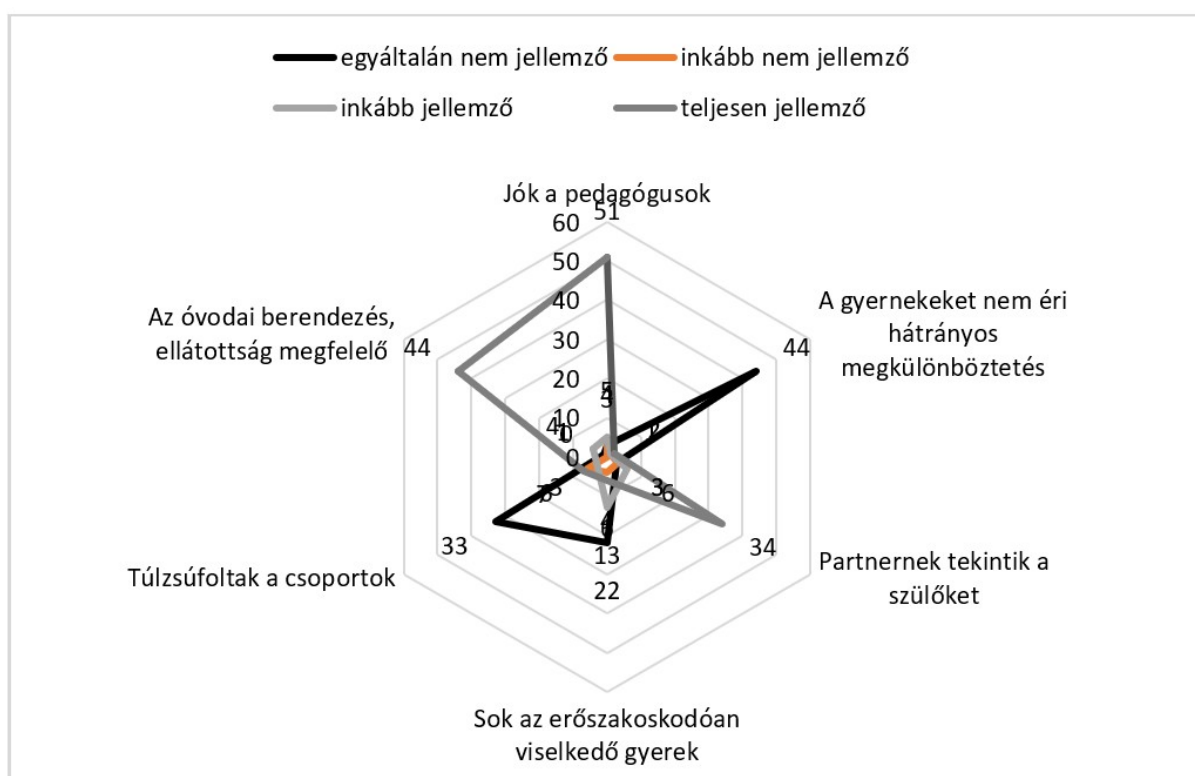
Az érintett korosztályba tartozó gyerekek szülei (N:83) 81,9%-a olvas gyermekének. Havonta 5 fő, hetente 24 fő és minden nap 35 fő. A fejből 48 fő mesél a gyermekének, míg 35 fő nem, viszont

közös játékot 96,3% -a játszik gyermekével.

A 3-17 éves korosztály esetében már más egyéni, illetve közösségi kapcsolódások jellemzőek. (15. ábra) A települések mindegyikén található óvodai, iskolai intézményrendszer, kivételt képez a közép fokú vagy annál magasabb szintű oktatási egység.

Az óvodai intézményrendszer a kistérség településeinek mindegyikében pozitív megítélés alá került. Ez fontos szempontot jelent a családok körében, hiszen a családi közösségen túl, ez adja a második védelmi bázist a gyermekek számára.

15. ábra. A gyermek jelenlegi óvodájának legfőbb jellemző (fő). Forrás: „Utánkövető kérdőíves adatfelvétel a gyermekes családok körében” című kutatás. Kocsis és Laki, 2023.



A válaszadók szerint az intézményekben nem jellemző a magas roma tanulói számarány. Az esetleges problémákat az intézményen belül megpróbálják megoldani, hatékony eszközökkel, már bejáratott módszerekkel. Ezen túlmenően a roma és nem roma gyerekek együttnevelésének, közös oktatásának megítélése egyöntetűen pozitív volt, vagyis a válaszadó szülők természetesnek vették az integrált nevelés-oktatás megvalósulását a település köznevelési intézményeiben.

Internet – okos eszközök használata

Az internet jelentős hatással van a mindennapi életünkre, és számos pozitív lehetőséget kínál az információkhoz való hozzáférés, a kommunikáció és az üzleti tevékenységek terén. Az okostelefonok használata a gyerekek körében egyre elterjedtebbé válik, és számos lehetőséget kínál az oktatás, a szórakozás és a kommunikáció terén. Azonban fontos megérteni és figyelembe venni a gyerekek okostelefon-használatával kapcsolatos kihívásokat és szempontokat is. A kistéleki kistérségen élő 3-17 éves gyerekek, fiatalok jellemzően aktívan használják a különböző eszközöket, eszközök nyújtotta szolgáltatásokat.

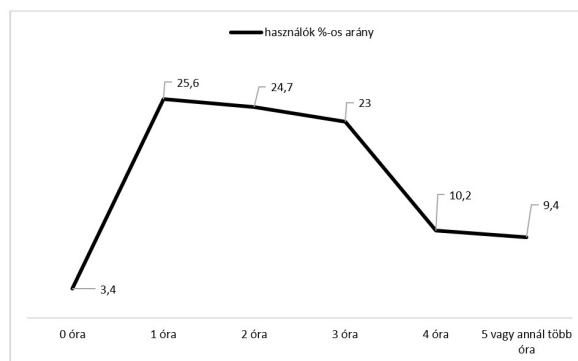
A 142 válaszadó közül 90 fő (63,3%) jelezte; a gyermeke használ számítógépet, okostelefont vagy internetet és 51 fő (35,9%) azt, hogy nem. A gyerekek/fiatalok egyfelől az iskolában/óvodában használják, másfelől otthon. A közösségi színtéren nem annyira jellemző módon, mint az előző két helyszínen. Az okostelefon használata ennél még gyakoribb, 142 főből 124 fő (87,3%) jelezte, hogy aktív kapcsolatban van a telefonjával, míg 17 fő (11,9%) azt jelezte, hogy neki nincs, ő nem használja a mindennapokban. Hasonlóan alakul az internethasználat is, hiszen aki okostelefonnal rendelkezik, az internethozzáféréssel is. (112 fő – 78,8% fogyasztója a világhálónak).

Az internethasználók átlagos napi időtartama a felhasználók demográfiai jellemzőitől, az országtól

és az életmódtól függően jelentősen változhat. A gyermekek internethasználata komoly figyelmet és odafigyelést igényel annak érdekében, hogy biztonságos és felelős digitális környezetet biztosítsunk számukra. Jelentős előnyökkel járhat az oktatás, az információhoz való hozzáférés és a szórakozás terén, de ugyanakkor számos kockázatot is magában hordozhat.

A vizsgált kistérségben élő gyerekek 1-3 órát interneteznek napi szinten. (16. ábra) A használati tevékenység sokféle: jellemzően tanulási, játék és kapcsolatteremtési célra.

16. ábra. Hétköznapi internethasználat – átlagórászám (használók %-os aránya/óra). Forrás: „Utánkövető kérdőíves adatfelvétel a gyerekes családok körében” című kutatás. Kocsis és Laki, 2023.



A gyerekek az internetet elsősorban játékra, filmek és videók nézésére, egyéb online tartalmak fogyasztására és tanulásra használják. Mindezeket felülmúlja – ahogy ez országosan is jellemző – a közösségi médián keresztüli kapcsolattartásban való szerep.

A megkérdezett szülők úgy gondolják, gyermekeik legkevésbé az ismerkedésre használják az online tartalmakat.

A 6-17 éves korosztály internet tevékenységét még szülei felügyelik. Fontos, hogy a szülők aktívan felügyeljék és korlátozzák a gyermekek internethasználatát, például beállítva időkorlátokat,

tartalomszűrőket és biztonsági beállításokat az eszközökön.

Minden harmadik megkérdezett szülő fontosnak tartja a mindennapi kontrollt gyermeke internet-használatával kapcsolatban.

A szülők 52,1%-mindig és 16,2%-a gyakran felügyeli a gyereke internetes tevékenységét. Ugyanakkor a gyerekek 24%-a soha nem avatja be szüleit az online tevékenységébe. A gyerekek többsége az iskolában, óvodában és a barátoknál részesült a biztonságos internethasználatról szóló felkészítésben, ezt leginkább a már megtörtént események hatására tették, teszik az intézmények. A településeken megkérdezett szülők közül 15,3 %-a (N:117) jelezte, hogy gyermekének voltak negatív élményei az online térben, ezek között a zaklatás, a fiók feltörés jelent meg leggyakrabban.

Az iskolába 6-7 éves korukban kerülnek a gyerekek. A szülők tisztában vannak ennek a törvényi háttérével, az óvodai és önkormányzati/jegyzőségi tájékoztatók alapján. Eltanácsolásban nem volt részük, évisméltásban sem számottevő a gyerekek száma – 12,8%-a a gyerekeknek évisméltó volt 1. 2. és 4. osztályban. A gyerekek 90,5%-a (106 fő) normál tanrendű osztályba jár, 5,9%-a (7 fő) pedig tagozatos osztályba. 1 fő nem jár iskolába, 1 fő pedig kisegítő osztályba jár.

Iskolai étkezést a gyerekek 70,5%-a (N:117) vesz igénybe, ebből közel fele teljes összeget fizet, 1/3-a részösszeget és 1/5-e pedig nem fizet érte semmit.

Az oktatási intézményekről alkotott vélemények némileg eltérnek az óvodáknál tapasztaltaktól, mivel sok esetben a szülők nem helyben, hanem másik településre viszi át gyermekeiket a közoktatás alsóbb szintjein. Az általános iskola végeztével a középiskolai tanulmányokat nem helyben, hanem a környező városokban, nagyobb városokban végzik a fiatalok, ennek egyik jellemző települése Kistelek, mint járásközpont.

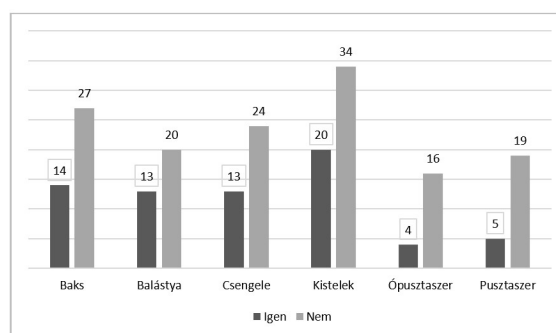
Segítő programok ismertsége

A gyerekesély olyan koncepció, amely azokat a lehetőségeket és körülményeket foglalja magában, amelyek lehetővé teszik a gyerekek számára, hogy teljes potenciáljukat kibontakoztathassák, egészségesen fejlődjenek, és sikeres életet éljenek. A gyerekesély alapvetően arra törekszik, hogy biztosítsa a gyerekek számára az egyenlő esélyeket és a megfelelő támogatást az egészséges fejlődéshez és boldog gyermekkorhoz.

A járás különböző mutatói indokolták, hogy a térségben kialakításra került a Biztos Kezdet Gyermekház, illetve a Gyermekszegénység program szolgáltatási a településeken. A szolgáltatásokról való tájékozottság, ismeret megoszló volt az erre vonatkozó kérdések alapján.

A járásban működő gyermekszegénység program ismertségére vonatkozó kérdésre összesen 209 válasz érkezett. (17. ábra) A megkérdezettek többsége úgy nyilatkozott, hogy nem, míg harmada ismerte a programot. Azokon a településeken, ahol inkább ismerik a programot, ott jellemzően hasonló arányban, a válaszadók harmadánál kicsit magasabb arányban volt a programnak ismert.

17. ábra. A gyermekszegénység elleni program ismertsége (N:209, fő). Forrás: „Utánkövető kérdőíves adatfelvétel a gyerekes családok körében” című kutatás. Kocsis és Laki, 2023.



Mivel a kérdőívben nem szerepelt a járásban megjelenő egyes programelemekről szóló kérdés-blokk, így az sem zárható ki, hogy egy-egy nagyobb településrészi vagy települési program, amely a gyermekszegénység ellenei program keretein belül valósul meg, a válaszadók résztvevői voltak/lehettek, de nem e programnak könyvelték el. Ez kisebb arányban még Bakson is tapasztalható volt, ahol a szegregátum területén működött Biztos Kezdet Gyermekház, de az ott élők nem a programhoz, hanem inkább az ott dolgozó szakemberekhez kötik a programokat, segítségnyújtást.

Ezt a feltételezést erősíti az is, hogy csupán 21 fő válaszolta azt, hogy 0-17 év közötti gyermeke részt vett a gyermekszegénység elleni program valamely rendezvényén, vagy vette igénybe szolgáltatásait

A járási gyermekszegénység programról való vélemények azonban azt jelzik, hogy a program funkcionális és úgy tűnik, szükségletalapú szolgáltatásokat is képes biztosítani. A kérdőív a program ismertsége mellett nyitott kérdéseként a programról való véleményalkotást is lehetővé tette. Ezek szám szerinti összesítése nem indokolt, azonban azt tapasztalatuk, hogy a gyerekeket célzó tevékenységet emelték ki, jó dolognak, hasznos kezdeményezésnek értékelve általánosan. A válaszadók körében egyértelmű volt, hogy a gyerekeket célzó szolgáltatásokat emelték ki, esetenként fordult elő, hogy a betegségben való segítséget (vélelmezhető, hogy személyes érintettség miatt), vagy az adományokat (néhány esetben volt ilyen említés), vagy a tanulás segítségét említették.

Összefoglalás

A térségi vizsgálatok mindig hálás értékelő bemutatásnak tekinthetőek, hiszen eredményeik, egyes tartalmaik rávilágíthatnak olyan társadalmi jelenségekre, amelyeket esetleg nem ismerhettünk, vagy új megközelítésben láthatjuk. A térségi szerepek, a társadalmi struktúrák, és a szegénység egymással szorosan összefüggő fogalmak, amelyek

meghatározzák egy régió fejlettségét, a közösségek életminőségét és a társadalmi mobilitás lehetőségeit. A szegénység valójában nem feltétlen csak gazdasági, hanem társadalmi és térbeli jelenség is, amelyet a regionális különbségek, a helyi adottságok és az intézményi támogatás szintje is nagyban befolyásol.

A jelen kutatási összefoglaló legfőbb mutatója a Kisteleki járás társadalmi problémáinak térségi feltárása volt, a szegénység és annak kezelésére irányuló stratégiák megismerése.

A közel 18 000 fős kistérség hat települése számos, mindennapi problémát tudhat magáénak, mely a területi, térségi és az egyéni, közösségi létből adódik. A lekérdezés során 217 fő bevonásával valósult meg, egy városi és öt községi ranggal rendelkező kistérségi egység között. A kistérségben élők közel 60%-a (59,48%) házasállással vagy házasként él, kivétel nélkül gyermekkel. Iskolai végzettség vonatkozásában dominánsan az általános iskolai, valamint szakmai végzettséggel rendelkeznek az ott élő megkérdezettek és munkájukat jellemzően alkalmazottként végzik. Otthonaik saját tulajdonban, többnyire 100 nm nagysággal rendelkezik és eltérő minőségi állapotban, melyből kiemelendő a roma közösségek lakás- és életkörülményeinek eltérő minősége. E helyzetben az egyéni kulturális és oktatási tevékenység megvalósulása némileg esélytelenebb, mint azon egyének, közösségek esetében, akik megfelelőbb lehetőségek között helyezkednek el. Láthatóvá váltak a vizsgálat során az alapszintű oktatásban való részvétel jellemzői, a sajátos nevelési igény kérdése, illetve az olvasás, internethasználat kérdése. Ez utóbbi a vizsgált térségben sem alakul másképp, mint az osztársadalom vonalán.

A helyi társadalom problémái az adott térség gazdasági, társadalmi és kulturális helyzetétől függően változóak, a problémák gyakran egymásra épülnek, és együttesen befolyásolják a helyi közösségek életminőségét és fejlődési lehetőségeit. A segítőprogramok – többek között a Gyermekesély

program – a társadalmi támogatottság évek óta megjelenő segítőprogramja, amelyet a kistérségben élők csak kis hányada ismert, vagy kapott „tőle” segítséget. Ez mindenféleképpen továbbgondolandó kérdéseket vet fel a társadalmi támogatottság színterén.

A jelenleg vizsgált helyi társadalom problémái komplexek és egymással összefüggőek, de megfelelő összefogással és célzott fejlesztésekkel jelentős javulás érhető el. A helyi közösségek ereje a tagjaik együttműködésében rejlik, amelyet a támogatási rendszerek, a civil szervezetek és az állami intézkedések is segíthetnek. A közös cél egy fenntartható, élhető és fejlődő helyi társadalom kialakítása. A kistéleki kistérségben látható társadalmi-területi problémák nem új keletűek és sok más hasonló mutatóval rendelkező térségben hasonlóan alakulnak.

A jövőbeni kérdés az, hogy vajon milyen megoldásokat tudunk találni a felzárkózásra, az esélyek növelésére.

Irodalom

Bauer Zsófia (2013). *Kistéleki kistérség. A kistérségben élő gyermekek, fiatalok és családjaik helyzetének, igényeinek és szükségleteinek felmérése 2013.* Budapest: MTA TK.

I1: Kistéleki járás Forrás: <https://csongradcsanadkincsei.hu/jaras/kisteleki/>[2023.12.15.]

I2: Magyarország 2023 Forrás: https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mo/mo_2023.pdf [2024. 06.12.]

KSH 2011: Népszámlálás 2011 Forrás: <https://www.ksh.hu/nepszamlalas/>[2023.12.15.]

OSzK 2011: Országos Szegregátum Adatbázis. Forrás: <https://portal.lechnerkozpont.hu/apps/osza/> [2023.12.10.]